

INTERNET JOURNALISM

<https://doi.org/10.17721/2522-1272.2019.75.5>

UDC 007:[316.28+001.8+070]

Structural Models of Transmedia Projects in Journalism

Khvorostyna Olha

PhD student, Institute of Journalism, Taras Shevchenko National University of Kyiv
36/1 Illienka St., Kyiv, 04119, Ukraine

Corresponding author's e-mail address: olga.khvorostyna@gmail.com

ABSTRACT

The transmedia projects for quality planning and implementation require well-designed, structured and interrelated content. The relevance of the study is the importance of organizing the structure of transmedia projects in journalism at the planning stage for their successful implementation. The objective of the study is to identify the qualitative differences in the structural models of transmedia projects for news content dissemination. In the article we analyze the foreign transmedia projects that cover the events and themes of the real world, and determine the defining criteria for the structure of transmedia projects in journalism.

Using the modeling method (within a systematic approach), the structural models of transmedia projects were identified and a model of the complex sequential transmedia project in journalism was designed. The application models characteristics were gathered through the analysis of specific transmedia projects. The theoretical model of a simple sequential project was formed using the method of analogies: the sequential transmedia project characteristics, which cover the fictional world picture, were transferred to the sphere of journalism. The theoretical model of a complex sequential transmedia project was also designed on the basis of criteria for determining structural models of transmedia projects in journalism.

The general and specific characteristics of the simple and complex models were determined using the comparison method. The generalization method was used to draw up the conclusions about the characteristics and peculiarities of using of the models of simple and complex transmedia projects in journalism. As a result of the study, the criteria for determining the structural models of transmedia projects in journalism (the number of transmedia project levels; the sequence / parallel of transmedia narrative components) were revealed.

Based on these criteria and modeling method, four application and two theoretical structural models of transmedia projects in journalism were obtained. The models characteristics and special aspects of their use were found out.

The significance of the study is to provide the practical guidance and recommendations for the newsroom workers about the important factors and the sequence of their consideration in selecting a model for transmedia project implementation in journalism.

KEYWORDS: transmedia; structural model; transmedia project; journalism.

УДК 007:[316.28+001.8+070]

Структурні моделі трансмедійних проєктів у журналістиці

Хворостина Ольга Вікторівна, аспірантка, Інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Резюме

Трансмедійні проєкти для якісного планування та реалізації вимагають добре продуманий, структурований і взаємопов'язаний контент. Актуальність дослідження полягає у важливості організації структури трансмедійних проєктів у журналістиці на етапі планування для успішної їх реалізації. Метою дослідження є встановити якісні відмінності структурних моделей трансмедійних проєктів для поширення новинного контенту. У статті проаналізовано зарубіжні трансмедійні проєкти, які відображають події та теми картини реального світу, та виокремлено визначальні критерії для структури трансмедійних проєктів у журналістиці. За допомогою методу моделювання (у рамках системного підходу) було визначено структурні моделі трансмедійних проєктів та спроєктовано модель комплексного послідовного трансмедійного проєкту в журналістиці. Характерні риси прикладних моделей були зібрані завдяки аналізу конкретних трансмедійних проєктів. Теоретична модель простого послідовного проєкту була сформована за допомогою методу аналогій: характеристики послідовного трансмедійного проєкту, який відображає вигадану картину світу, були перенесені на ґрунт журналістики. Теоретична модель комплексного послідовного трансмедійного проєкту була спроєктована на підставі критеріїв для визначення структурних моделей трансмедійних проєктів у журналістиці. За допомогою порівняння було визначено загальні та специфічні характеристики простих та комплексних моделей. Метод узагальнення був використаний для формування висновків про характеристики та особливості використання моделей простих та комплексних трансмедійних проєктів у журналістиці. У результаті проведеного дослідження були розкриті критерії для визначення структурних моделей трансмедійних проєктів у журналістиці: кількість рівнів трансмедійного проєкту; послідовність / паралельність складників трансмедійного наративу. На підставі цих критеріїв та методу моделювання було отримано чотири прикладні та дві теоретичні структурні моделі трансмедійних проєктів у журналістиці. Було з'ясовано характеристики та особливості використання цих моделей. Значимість дослідження полягає у наданні рекомендації для працівників редакцій новинних ресурсів щодо важливих факторів та послідовності їх врахування у процесі обрання моделі для реалізації трансмедійного проєкту в журналістиці.

Ключові слова: трансмедіація; структурна модель; трансмедійний проєкт; журналістика.

Хворостына О.В. Структурные модели трансмедийных проектов в журналистике

Трансмедийные проекты для качественного планирования и реализации требуют хорошо продуманный, структурированный и взаимосвязанный контент. Актуальность исследования заключается в важности организации структуры трансмедийных проектов в журналистике на этапе планирования для успешной их реализации. Целью исследования является установить качественные различия структурных моделей трансмедийных проектов для распространения новостного контента. В статье мы проанализировали зарубежные трансмедийные проекты, которые отражают события и темы реальной картины мира, и обозначили определяющие критерии для структуры трансмедийных проектов в журналистике. С помощью метода моделирования (в рамках системного подхода) были определены структурные модели трансмедийных проектов и спроектирована модель комплексного последовательного трансмедийного проекта в журналистике. Характерные черты прикладных моделей были собраны благодаря анализу конкретных трансмедийных проектов. Теоретическая модель простого последовательного проекта была сформирована с помощью метода аналогий: характеристики последовательного трансмедийного проекта, который отражает вымышленную картину мира, были перенесены на почву журналистики. Теоретическая модель комплексного последовательного трансмедийного проекта была спроектирована на основании критериев для определения структурных моделей трансмедийных проектов в журналистике. С помощью сравнения были определены общие и специфические характеристики простых и комплексных моделей. Метод обобщения был использован для формирования выводов о характеристиках и особенностях использования моделей простых и комплексных трансмедийных проектов в журналистике. В результате проведенного исследования были раскрыты критерии для определения структурных моделей трансмедийных проектов в журналистике: количество уровней трансмедийного проекта; последовательность / параллельность составляющих трансмедийного нарратива. На основании этих критериев и метода моделирования были получены четыре прикладные и две теоретические структурные модели трансмедийных проектов в журналистике. Были определены характеристики и особенности использования этих моделей. Значимость исследования заключается в предоставлении рекомендаций для работников редакций новостных ресурсов по поводу важных факторов и последовательности их учета во время выбора модели для реализации трансмедийного проекта в журналистике.

Ключевые слова: трансмедиа; структурная модель; трансмедийный проект; журналистика.

1. Вступ

Останнім часом все більше новинних сайтів поширюють контент на багато медіаплатформ: сайти, соціальні мережі, блоги, відео- та аудіохостинги тощо. На сьогодні багато-платформність є поширеним явищем як для зарубіжних, так і для українських новинних ресурсів. Проте, вважаємо, потенціал трансмедіації є недооціненим у сфері журналістики. Редакції новинних сайтів рідко використовують трансмедіацію для поширення контенту. Однак використання технології трансмедіації сприяє збільшенню кількості переглядів, уподобань та репостів матеріалів за рахунок переходів аудиторії з однієї медіаплатформи на іншу, залученню користувачів до взаємодії, участі та створенні контенту.

Ми розуміємо поняття «трансмедійний проект» як сукупність публікацій, які розташовані на різних медіаплатформах та відтворюють певну картину світу. Трансмедійний проект створюється з конкретною метою та функціонує протягом обмеженого часу. Трансмедійні проекти є комплексним і наразі недостатньо вивченим явищем, а отже, можуть

містити ризики у реалізації на практиці. Для якісного планування та реалізації трансмедійні проекти, крім організації людських ресурсів (наприклад, залучення фахівців сфери виробництва медіаконтенту, журналістики та інформаційних технологій) та пошуку джерел фінансування, насамперед вимагають добре продуманий, структурований і взаємопов'язаний контент. Актуальність теми полягає у важливості організації структури трансмедійних проектів у журналістиці на етапі планування для успішної їх реалізації. Завдяки вивченню зарубіжного досвіду реалізації трансмедійних проектів, складеній системі структурних моделей трансмедійних проектів та опису характеристик цих моделей ризики щодо реалізації трансмедійних проектів можна зменшити.

У статті проаналізовано зарубіжні трансмедійні проекти, які відображають події та теми картини реального світу, визначено структурні моделі трансмедійних проектів у журналістиці, спроектовано модель комплексного послідовного трансмедійного проекту для поширення новинного контенту, виявлено характерні риси конкретних моделей та з'ясовано, які структурні моделі трансмедійних проектів доцільніше використовувати для розкриття планованих подій, тем повільної журналістики й журналістики розслідування. Результати дослідження допоможуть українським та зарубіжним практикам обирати структурні моделі трансмедійних проектів для поширення новинного контенту відповідно до особливостей теми та аспекту журналістики, використовувати переваги та брати до уваги можливі недоліки обраних моделей.

Мета дослідження: встановити якісні відмінності структурних моделей трансмедійних проектів для поширення новинного контенту. Для того, щоб досягти мети дослідження, необхідно вирішити такі завдання: 1) виявити характеристики моделей трансмедійних проектів для поширення новинного контенту, наявних у науковому дискурсі; 2) визначити структурні моделі трансмедійних проектів у журналістиці; 3) спроектувати модель комплексного послідовного трансмедійного проекту для поширення новинного контенту; 4) з'ясувати характеристики та особливості використання представлених трансмедійних моделей у журналістиці.

2. Теоретичне підґрунтя

Доктор філософії в галузі технологій, медіа та суспільства в міждисциплінарному Інституті ATLAS Колорадського університету Кевін Молоні вважає, що технологію трансмедіації доцільно використовувати лише для аналітики, розкриття тем та проблем, які залишаються актуальними протягом довгого часу, але не для щоденної журналістики [1, с. 12]. У зв'язку з обмеженим часом трансмедійні проекти на основі щоденної журналістики не є конкурентним та доцільним варіантом. На думку К. Молоні, трансмедійний проект, щоб бути ефективним, має бути ретельно розроблений, на що потрібен час [1, с. 12]. У праці «Трансмедійні новини. Підхід до вирішення цифрового прориву в італійській журналістиці» дослідник у сфері комунікацій Мішель Маттей не погоджується з думкою К. Молоні та стверджує, що існує два критичні питання, які може вирішити та ефективно використовувати трансмедійний підхід в журналістиці. По-перше, оптимізувати довгі періоди виробництва, щоб адаптувати їх до умов обмеженого часу для виробництва новин у реальному часі. По-друге, оцінювати новини у редакції та визначати, які з них можуть бути розкриті через технологію трансмедіації, а які ні [2, с. 46]. М. Маттей запропонував модель конструювання трансмедійних новин та дві моделі для поширення новинного контенту: 1) трансмедійну модель для редакцій з низькою циркуляцією новин (спрямована на цілі унікальності та взаємодії з аудиторією) та 2) трансмедійну модель для редакцій з високою циркуляцією новин (спрямована на оптимізацію роботи редакції та багатоканальність) [2, с. 120, с. 126]. Трансмедійна модель для редакцій з низькою циркуляцією новин сьогодні знаходить свою реалізацію для поширення новинного кон-

тенту. Трансмедійна модель для редакцій з високою циркуляцією новин є теоретичною та через відсутність прикладів більш дискусійною. На нашу думку, такий підхід має право на існування, проте більше схилиємося до погляду К. Молоні, що використання технології трансмедіації для якісної реалізації потребує часу.

Вчена Реніра Рампаццо Гамбарато у статті «Дизайн трансмедійного проєкту: теоретичні та аналітичні міркування» у 2013 р. запропонувала багатогранну аналітичну модель для конструювання трансмедійних проєктів, яка охоплює 10 основних напрямів: 1) задум та цілі проєкту; 2) наратив; 3) побудова світу; 4) персонажі; 5) розширення; 6) медіаплатформи та жанри; 7) аудиторія і ринок; 8) залучення аудиторії; 9) структура; 10) естетика. [3, с. 90–95]. На основі вищевказаної аналітичної моделі Р. Р. Гамбарато у 2017 р. науковці Р. Р. Гамбарато і Лорена П. Т. Тарсія описали модель, спрямовану на визначення стратегій трансмедіації для висвітлення запланованих подій у журналістиці. Як пояснюють учені, опис кожного напрямку моделі супроводжується сукупністю взаємопов'язаних запитань, причому запитання та шари за необхідності можуть бути додані у модель [4]. Як стверджують Р. Р. Гамбарато і Л. П. Т. Тарсія, кожна подія, яка заслуговує на увагу, може бути подана за допомогою технології трансмедіації, оскільки використання трансмедіації у журналістиці є більш раціональним, коли висвітлення подій є планованим процесом із побудовою світу історій, в якому просьюмери, споживачі також виробляють контент [4]. Аналітична модель Р. Р. Гамбарато та аналітична модель Р. Р. Гамбарато і Л. П. Т. Тарсії детально описують усі важливі напрями для планування трансмедійних проєктів, однак випускають з уваги структуру трансмедійних проєктів, а саме елементи проєкту та можливі зв'язки між ними.

Науковець Карлос Перніса Хуніор у статті «Журналістика трансмедійна чи трансмедійна?» запропонував «модель відкритих монад» для побудови трансмедійних новинних матеріалів, «в якій кожна зв'язна ланка буде сприйматися як найменше поле у структурі і пов'язуватиме іншу, формуючи мережу контекстуального матеріалу для запитів користувача різними способами» [5, с. 8]. Вважаємо, що визначення «відкритих монад» як елементів у структурі трансмедійного наративу є важливим кроком у дослідженні трансмедійного новинного контенту. Однак у цьому контексті зв'язки між монадами були розглянуті побіжно та поверхнево.

3. Методи дослідження

Для детального вивчення структури трансмедійних проєктів у журналістиці було сформовано вибірку зарубіжних документальних трансмедійних проєктів (додаток 1). Трансмедійні проєкти, які сформували вибірку, обрані на основі таких критеріїв: 1) розміщення трансмедійного проєкту на двох і більше медіаплатформах; 2) наявність унікального контенту на різних медіаплатформах; 3) наявність документального контенту; 4) англомовні трансмедійні проєкти; 5) можливість ознайомитися зі змістом трансмедійних проєктів (частково або повністю). Перші два критерії відображають особливості використання технології трансмедіації. Критерій наявності документального контенту висунутий у зв'язку з темою дослідження. Новинний контент входить до поняття «документальний контент». Завдяки спільній характеристиці відображення реальної картини світу прийоми у поширенні трансмедійного документального контенту, наприклад у сфері документалістики або музейної справи, можуть бути перенесені у сферу журналістики та використані для поширення новинного контенту. Критерій мови є суттєвим під час аналізу трансмедійних проєктів, оскільки технологія трансмедіації передбачає використання унікального контенту на різних медіаплатформах, що неможливо визначити, не ознайомившись зі змістом трансмедійних проєктів. П'ятий критерій – можливість ознайомитися зі змістом проєктів – є важливим у процесі дослідження, оскільки у медійній сфері наявні розбіжності у використанні термінів «трансмедійний», «кросмедійний», «мультимедійний». Відсу-

тність цього критерію не дає підстави стверджувати, що певний проєкт справді має риси трансмедійності, оскільки немає можливості переконатися у наявності унікального контенту на окремих медіаплатформах.

Оскільки трансмедійні проєкти є більш поширеним явищем за кордоном, вибірка охоплює 11 трансмедійних документальних проєктів, створених у 4 країнах: “A Day in Pompeii” (Австралія), “Border Stories” (США), “Half the Sky” (США), “Highrise” (Канада), “Inside Disaster” (Канада), “Jazztown” (США), “Localore” (США), “Love Radio” (Нідерланди), “This is Rikers” (США), “Unprepared” (США), “World without Oil” (США).

Структура трансмедійних проєктів у журналістиці відрізняється від структури трансмедійних проєктів, які розгортаються на основі художнього наративу. Існує класифікація типів трансмедіації: 1) «Франшиза», за якої самодостатні частини наративу розкриваються на різних медіаплатформах – книжка, фільм, гра – та доповнюють хронологію подій наративу; 2) «Саквояж», за якого один наративний простір існує на багатьох платформах. Частини наративу не є самодостатніми, і користувачу необхідно ознайомитися з контентом на інших платформах, щоб досягнути зміст всього трансмедійного наративу. Частини розповіді, подані на різних платформах, разом утворюють повну історію. У цьому типі, на відміну від попереднього, важливо розкрити багатогранність історії на одному часовому проміжку; 3) “Комплекс”, за якого дві попередні моделі об’єднуються [6]. Основними критеріями для розмежування вищезазначених типів трансмедіації є: 1) послідовність / паралельність складників трансмедійного наративу; 2) завершеність / незавершеність складників трансмедійного наративу.

Науковець К. Перніса стверджує, що трансмедіація може виражатись у журналістиці у вигляді конструкції, в якій кожна окрема історія розглядається у ширшій структурі, причому кожне другорядне питання має бути добре опрацьованим і мати зв’язок з іншими для створення більшої структури [5, с. 7–8]. Ми виявили та детально проаналізували всі складники двох трансмедійних проєктів “This is Rikers” і “Border Stories”, систему посилань між складниками цих проєктів. З огляду на бачення К. Перніси та результати аналізу складників проєктів “This is Rikers” і “Border Stories”, складники наративу у журналістиці здебільшого є повноцінними та завершеними, що, вважаємо, також пов’язане з вимогою до повноти інформації у журналістських матеріалах. Отже, структурні моделі для трансмедійних проєктів у журналістиці можуть бути виявлені на основі таких критеріїв: 1) кількість рівнів трансмедійного проєкту; 2) послідовність / паралельність складників трансмедійного наративу. *Критерій кількості рівнів* характеризує простоту або комплексність побудови трансмедійного проєкту. Простий трансмедійний проєкт має лише один рівень, комплексний – два та більше. *Критерій послідовності / паралельності складників* трансмедійного наративу визначає характер взаємозв’язку між складниками. Послідовний зв’язок виражається у тому, що складники трансмедійного проєкту розвиваються переважно у хронологічній послідовності відповідно до розвитку подій. Паралельний зв’язок показує, що складники трансмедійного проєкту пов’язані спільною темою, характеристиками, проте у часі можуть розвиватися паралельно.

За допомогою моделювання та критеріїв для визначення моделей структури трансмедійних проєктів у журналістиці було виявлено чотири прикладні (модель простого паралельного трансмедійного проєкту; модель простого паралельно-послідовного трансмедійного проєкту; модель комплексного паралельного трансмедійного проєкту; модель комплексного паралельно-послідовного трансмедійного проєкту) та дві теоретичні (модель простого послідовного трансмедійного проєкту; модель комплексного послідовного трансмедійного проєкту) структурні моделі трансмедійних проєктів у журналістиці, типових для поширення новинного контенту (рис. 1). Характерні риси прикладних моделей були зібрані за допомогою аналізу конкретних трансмедійних проєктів. Теоретична модель простого послідовного трансмедійного проєкту була побудована на основі перене-

сення характерних рис трансмедійного проєкту, який відображає художній наратив, на ґрунт журналістики. Теоретична модель комплексного послідовного трансмедійного проєкту була спроектована на підставі критеріїв для визначення структурних моделей трансмедійних проєктів у журналістиці.

4. Результати і обговорення

Зосередимося на характеристиках, які вирізняють вищеназвані моделі (додаток 2): 1) описі структури; 2) принципі об'єднання складників проєкту; 3) тривалості активної фази проєкту; 4) типі реалізації проєкту; 5) аспектах журналістики. Опис структури відображає рівень складності проєкту та вид зв'язку між складниками. Під час аналізу структури ми брали до уваги публікації, які виконують доповнювальну функцію та збагачують трансмедійний наратив новими деталями. У випадку, коли дописи у соціальних мережах виконують рекламну функцію, ці публікації не впливають на доповнення наративу трансмедійного проєкту, а отже, і на його структуру. Принцип об'єднання складників проєкту означає, що складники на певному рівні проєкту об'єднані на основі теми або ідеї. Тривалість активної фази проєкту відображає, протягом якого часу публікуються матеріали проєкту. Розрізняємо три варіанти тривалості активної фази проєкту: коротка (від кількох днів до місяця), середня (від місяця до кількох місяців) і довга (від кількох місяців до кількох років). Типи реалізації проєктів, запропоновані вченим Дж. Лонгом, показують характер розвитку трансмедійних історій. Дж. Лонг пропонує вирізнити трансмедійні наративи за типами: стійкий (hard), гнучкий (soft) і жувальний (chewy). Стійкі трансмедійні наративи розробляються та координуються до початку реалізації. Гнучкі трансмедійні наративи піддаються впливу: наступна частина контенту створюється лише після того, як попередня виявилася успішною. Перехідний тип між першим та другим типами — це жувальні трансмедійні наративи. Такі наративи стають стійкими лише після успіху першої частини опублікованого контенту [7, с. 20–21].

Аспекти журналістики відображають, який новинний контент може бути використаний у визначених моделях трансмедійних проєктів. Як стверджують Р. Р. Гамбарато і Л. П. Т. Тарсія, технологія трансмедіації може бути використана у журналістиці для висвітлення журналістських розслідувань, планованих подій, повільної журналістики [4]. Повільна журналістика (slow journalism) є альтернативою до традиційного подання інформації, за якого необхідно більше часу на виготовлення та споживання повільних новинних історій [8]. Ці аспекти журналістики об'єднує можливість планування поширення взаємопов'язаного контенту проєкту в повному або частковому обсязі, що є важливим для якісного конструювання трансмедійних проєктів.

Прикладом використання прикладної моделі простого паралельного трансмедійного проєкту є “This is Rikers”, створений у партнерстві видань “The Marshall Project” та “New York Magazine” (тут і далі див. посилання у додатку 1). Трансмедійний проєкт “This is Rikers” складається з 31 публікації: 3 статей, 1 чату у Facebook, 2 повідомлень на сайтах, 7 публікацій у Facebook, 18 публікацій у Twitter. Публікації з унікальним контентом, а саме 2 статті та 1 чат у Facebook є завершеними оповідями, які пов'язані між собою паралельним зв'язком. Складники проєкту об'єднані спільною темою: розповіді про життя в'язнів та роботу співробітників в'язниці Rikers Island. Оскільки матеріали проєкту були опубліковані протягом 4 днів: з 28 червня до 01 липня 2015 р., тривалість активної фази проєкту є короткою. Проєкт “This is Rikers” за типом реалізації є стійким наративом. “This is Rikers” є прикладом повільної журналістики.

Модель простого паралельно-послідовного проєкту може бути розглянута на прикладі проєкту “Border Stories”. Цей трансмедійний проєкт був створений американською компанією National Public Radio (NPR). Трансмедійний проєкт складається з 303 публікацій, а саме з 25 публікацій на веб-сайті NPR та репортажів у радіопрограмах «Ранковий

випуск» (“Morning Edition”), «Враховуючи всі обставини» (“All Things Considered”), «Суботній випуск» (“Weekend Edition Saturday”), «Недільний випуск» (“Weekend Edition Sunday”), «Розкажи мені більше» (“Tell Me More”), 12 публікацій на сайті “Borderland”, 75 публікацій у блозі NPR On the Road на сайті Tumblr, 3 публікації у блозі Стіва Інскіпа (Steve Inskeep) на сайті Tumblr, 3 публікації на медіаплатформах інших медіа (сайти Conde Nast Traveler та Outside, сторінка Outside Magazine на soundcloud.com), 38 постів на сторінках Стіва Інскіпа, NPR Morning Edition, NPR у Facebook, 147 постів на сторінках Стіва Інскіпа, Кайназ Амарії (Kainaz Amaria), Селени Сіммонс-Даффін (Selena Simmons-Duffin), NPR visuals team, Morning Edition, NPR, NPR Extra у Twitter. Основою для послідовного зв’язку є подорож журналістів по черзі містами, розташованими на кордоні США та Мексики. Послідовність розвитку проєкту виявляється у хронологічному зв’язку між публікаціями у блозі NPR On the Road на сайті Tumblr та публікаціями на сайті NPR. Натомість публікації сайту “Borderland” пов’язані між собою та з іншими складниками проєкту паралельно.

Публікації об’єднані тематично: питання міграції, історії, економіки, культури на американсько-мексиканському кордоні розкриваються через історії людей. Основна кількість складників трансмедійного проєкту була опублікована у період з 19 березня до 3 квітня 2014 р., окремо 2 січня 2015 р. було опубліковано ще одну статтю на сайті радіокомпанії та радіорепортаж у новинній передачі NPR “Ранковий випуск”.

З огляду на етапи публікації проєкту, можна припустити, що всі основні складники проєкту “Border Stories” (публікації у блозі On the Road, репортажі на радіо, публікації на сайті NPR, публікації на сайті “Borderland”) були продумані до початку реалізації проєкту, у такому випадку цей проєкт належить до стійкого типу реалізації. З іншого боку, припускаємо, що частина проєкту “Border Stories” (публікації у блозі On the Road, репортажі на радіо, публікації на сайті) могла бути продумана до початку реалізації, а сайт “Borderland” міг з’явитися лише після того, як керівництво NPR, прийняло таке рішення за результатами публікації попередніх складників проєкту (жувальний тип реалізації). Проєкт “Border Stories” представляє повільну журналістику.

Оскільки прикладів використання *моделі простого послідовного проєкту* в документалістиці не було виявлено, пропонуємо розглянути простий послідовний трансмедійний проєкт у сфері розваг, який відображає події вигаданої картини світу. Цей проєкт [9] був створений 2014 р. розважальною студією No Mimes LLC, яка розташована у Лос-Анджелесі (США) та спеціалізується на побудові історій у різних форматах, у тому числі і трансмедійному. Вказаний проєкт охоплює низку медіаплатформ і має таку логіку реалізації: 1) користувач заповнює форму на сайті студії No Mimes LLC, вказуючи ім’я, прізвище, адресу електронної пошти та номер телефону й отримує повідомлення на електронну пошту від Колеетт-Терези Фромаж (Colette-Therese Fromage), директриси Міжнародної академії мімів. У листі наявне посилання на сайт академії; 2) користувач, вивчаючи сайт Міжнародної академії мімів, у розділі «Зв’яжіться з нами» знаходить номер телефону і телефонує; 3) користувач слухає телефонне повідомлення від директриси академії. Повідомлення перериває Освальд, студент академії, який просить про допомогу та перейти на його блог “A Terrible Thing To Waste”; 4) користувач помічає у блозі акаунт Освальда в Instagram та переходить за посиланням; 5) на шести фотографіях в Instagram зашифровано підказку, що необхідно шукати акаунт Освальда далі на YouTube; 6) у відео на YouTube Освальд повідомляє, що його закрили у підвалі академії, просить користувача знайти, як відкрити замок Kryptonite Evolution 2000, та надіслати йому на електронну пошту; 7) користувач у пошуковикі Google знаходить, як відімкнути вищевказаний замок за допомогою кулькової ручки; 8) користувач пише на електронну пошту Освальда інструкцію, як відімкнути замок, та отримує повідомлення із вдячністю Освальда за допомогу.

Ми вважаємо, що структура такого проекту може бути перенесена та реалізована на ґрунті журналістики, тому представляємо теоретичну *модель простого послідовного проекту* у журналістиці. У такому проекті публікації, розміщені на різних медіаплатформах, продовжують одна одну у часі. Складники проекту об'єднуються на основі спільної теми. Для простого послідовного проекту можуть бути використані стійкий та жувальний типи реалізації. Оскільки незначні зміни можуть порушити структуру моделі послідовного проекту, а плановані події та журналістські розслідування є менш прогнозовані ніж повільна журналістика, модель послідовного проекту найбільше підійде для повільної журналістики.

Отже, прості трансмедійні проекти у журналістиці характеризуються такими рисами: 1) складники проекту об'єднані на основі теми; 2) за тривалістю проекти є короткими та середніми, тобто активна фаза проектів триває від кількох днів до кількох місяців; 3) весь обсяг трансмедійних проектів запланований до початку реалізації проекту (стійкий тип реалізації проектів) або друга частина трансмедійних проектів реалізується лише після успіху першої частини (жувальний тип реалізації проектів). Прості проекти відрізняються між собою за структурою і аспектами журналістики. Щодо структури, то паралельний проект складається із завершених історій, які розвиваються паралельно у часі; паралельно-послідовний – із завершених історій, які розвиваються паралельно та послідовно у часі; послідовний – із завершених історій, які розвиваються послідовно у часі. Вважаємо, що повільна журналістика придатна для всіх трьох моделей простих трансмедійних проектів. Матеріали журналістики розслідування та плановані події можуть бути успішно розкриті за допомогою моделей простого паралельного та паралельно-послідовного проектів, однак мало підходять для моделі простого послідовного трансмедійного проекту через меншу прогнозованість розкриття подій та обмежені можливості додавання нового непланованого елемента до структури моделі. Крім того, для журналістики розслідування набагато краще підходять вищезазначені моделі завдяки тому, що складники, пов'язані паралельним зв'язком, дають змогу заглибитися у тему проекту.

Прикладом *моделі комплексного паралельного проекту* є “Localore”. У межах трансмедійного проекту “Localore” вийшло 10 підпроектів (публікацій вищого рівня). Ці підпроекти об'єднані між собою спільною ідеєю взаємодії медіа та громадськості (локальних спільнот) для створення контенту. На нижчому рівні у межах окремих підпроектів публікації пов'язані між собою спільною темою. При чому серед підпроектів наявні як трансмедійні (наприклад, “Curious City”), так і мультимедійні (наприклад, “Reinvention Stories”) підпроекти. Публікації вищого та нижчого рівня пов'язані між собою паралельно. Тривалість активної фази проекту “Localore” становить 1 рік (з 01 березня 2012 р. до 28 лютого 2013 р.). Однак деякі підпроекти (наприклад, “Curious City”) продовжили своє існування і після закінчення активної фази проекту “Localore”. Вважаємо, що у зв'язку з довгим періодом виробництва підпроектів і великою кількістю публікацій основним типом реалізації проекту “Localore” є гнучкий, хоча, припускаємо, що типи реалізації у межах підпроектів можуть відрізнятися. Підпроекти “Localore” є прикладами здебільшого повільної журналістики. Виконавчий продюсер проекту “Localore” Сьюзен Шардт (Susan Schardt) поділилась результатами реалізації проекту “Localore”: (цитати Сьюзен Шардт, Кена Екланда були надані нам під час експертного опитування “Expert Poll. News Content Transmedia in Digital Media Industry”, результати якого плануються до публікації) “Протягом трьох окремих випусків ми нарахували 76,4 мільйона переглядів на багатьох платформах: теле- та радіомовлення, цифровій, соціальних мереж та у реальному житті”.

Модель комплексного паралельно-послідовного проекту може бути розглянута на прикладі “World without Oil”. Незважаючи на те, що цей проект є прикладом документалістики та відображає поєднання картини реального та вигаданого світу, вважаємо, що досвід його створення може бути корисним для розкриття тем повільної журналістики.

Складники вищого рівня “World without Oil” являють собою послідовно пов’язані 32 тижні та відображають поступове ускладнення повсякденного життя людей у зв’язку з проблемою вичерпання нафти. Складники нижчого рівня (публікації) створювались редакцією та аудиторією до кожного тижня (статті у блогах, відео на відеохостингу YouTube, аудіозаписи, електронні листи, повідомлення по телефону, фотографії, комікс) та були пов’язані паралельно. До того ж паралельний зв’язок виражений у 10 навчальних лекціях на тему вичерпання запасів нафти. Як відповів гейм-дизайнер, креативний директор і продюсер проєкту “World without Oil” Кен Екланд (Ken Eklund): «“World Without Oil” мав тримісячну попередню фазу, а сам проєкт діяв протягом одного місяця. Тривалість фази після закінчення проєкту становить приблизно сім років (триває активний діалог про проєкт) і проєкт продовжують вивчати донині, 11 років потому». У зв’язку із масштабністю проєкту та середньою тривалістю активної фази, вважаємо, що “World Without Oil” за типом реалізації є стійким проєктом. Щодо результативності проєкту Кен Екланд поділився: «Гра залучила приблизно 100000 людей за перші 6 місяців свого існування. На сьогодні за власними підрахунками з цим проєктом ознайомилися понад мільйон людей».

Також ми вважаємо, що у журналістиці можлива реалізація трансмедійного проєкту за моделлю комплексного паралельно-послідовного проєкту, коли складники вищого рівня пов’язані між собою паралельним зв’язком, а всі або частина складників нижчого рівня – послідовним.

Модель комплексного послідовного проєкту є теоретичною, і поки що не впроваджена в практику. На нашу думку, такий проєкт у журналістиці має складатися із послідовно пов’язаних між собою складників вищого рівня, розміщених на різних медіаплатформах, та послідовно пов’язаних складників нижчого рівня, розташованих на тих же медіаплатформах, що й відповідні їм складники вищого рівня. Для такого проєкту основним принципом об’єднання складників буде тема. З огляду на комплексність побудови проєкту, активна фаза триватиме від місяця до кількох років. Вважаємо, що такий проєкт може мати будь-який тип реалізації залежно від тривалості активної фази та масштабності проєкту. Однак через обмеженість видів зв’язку між складниками проєкту та складність врахування нових непланованих складників у структурі, переконані, що модель комплексного послідовного трансмедійного проєкту буде доцільною лише для повільної журналістики.

Комплексні трансмедійні проєкти мають такі характерні риси: 1) за тривалістю проєкти є середніми та довгими, тобто активна фаза проєктів триває від місяця до кількох років; 2) можуть бути стійкими, гнучкими та жувальними. Комплексні проєкти можна розмежувати за описом структури: паралельний проєкт складається на першому та другому рівні із завершених історій, які розвиваються паралельно у часі; паралельно-послідовний проєкт складається із завершених історій, які на першому рівні розвиваються послідовно у часі, на другому рівні – паралельно у часі (або навпаки); послідовний проєкт складається на першому та другому рівні із завершених історій, які розвиваються послідовно у часі. Комплексні трансмедійні проєкти відрізняються між собою за принципом об’єднання складників: складники паралельного та паралельно-послідовного проєкту об’єднуються на першому рівні за темою або ідеєю, на другому рівні – за темою; складники послідовного проєкту об’єднуються на першому та другому рівнях за темою. Щодо аспектів журналістики, вважаємо, що повільна журналістика придатна для всіх моделей комплексних проєктів. Плановані події найкраще підходять для моделей комплексного паралельного та паралельно-послідовного проєктів. Однак плановані події найменш доцільно реалізувати за допомогою моделі комплексного послідовного проєкту через складність додавання нового непланованого компонента у структуру проєкту. Припускаємо, що журналістика розслідування мало підходить для реалізації за допомогою моделей

комплексних проєктів у зв'язку з відносно довгим періодом активної фази та необхідністю більш оперативного висвітлення для такого виду новинного контенту.

У зв'язку з тим, що подані моделі охоплюють найбільш типові характеристики, ми припускаємо можливість незначних відхилень від характеристик моделей на практиці.

5. Висновки

Отже, у результаті проведеного дослідження були віднайдені критерії для визначення моделей структури трансмедійних проєктів у журналістиці: кількість рівнів трансмедійного проєкту; послідовність / паралельність складників трансмедійного наративу. На підставі цих критеріїв та методу моделювання побудовано шість моделей структури трансмедійних проєктів у журналістиці: прикладні (модель простого паралельного трансмедійного проєкту; модель простого паралельно-послідовного трансмедійного проєкту; модель комплексного паралельного трансмедійного проєкту; модель комплексного паралельно-послідовного трансмедійного проєкту) та теоретичні моделі (модель простого послідовного трансмедійного проєкту; модель комплексного послідовного трансмедійного проєкту).

Ми виявили такі якісні характеристики, які вирізняють структурні моделі трансмедійних проєктів: 1) опис структури; 2) принцип об'єднання складників проєкту; 3) тривалість активної фази проєкту; 4) тип реалізації проєкту; 5) аспекти журналістики. На основі цих характеристик з'ясовано відмінності структурних моделей та особливості використання вищезазначених моделей у журналістиці.

Узагальнюючи результати, можна стверджувати, що визначення аспекту журналістики безпосередньо залежить від обраної теми трансмедійного наративу, а тривалість проєкту залежить від аспекту журналістики. Найбільш поширеними типами реалізації трансмедійних проєктів у журналістиці є стійкий та жувальний типи. Тип реалізації пов'язаний насамперед із тривалістю активної фази (найчастіше коротка та середня) та масштабністю проєкту. Таким чином, працівникам редакцій новинних ресурсів, які мають на меті реалізувати трансмедійний проєкт, рекомендуємо визначити, по-перше, тему (ідею) трансмедійного проєкту, по-друге, за допомогою якого аспекту журналістики можна найбільш повно розкрити обрану тему; по-третє з'ясувати, скільки буде тривати активна фаза проєкту. На підставі цих даних уже простіше визначити тип реалізації та модель структури трансмедійного проєкту. Такий шлях дасть змогу обрати модель, яка найбільше підходить до потреб конкретної редакції та її аудиторії. Проте подана схема є рекомендаційною, і новинна редакція може відштовхуватися від значущих для неї характеристик в обраній моделі структури трансмедійного проєкту.

Додатки

Додаток 1.

Вибірка документальних трансмедійних проєктів

№	Назва проєкту	Рік публікації складників проєкту	Країна виробництва	Організація (продюсери)	Сфера документального проєкту	Спільна тема (ідея) для складників проєкту	Посилання на проєкт (складники проєкту) (станом на 02.10.2019)
1	A Day in Pompeii	2010	Австралія	Zero One Animation, Melbourne Museum	Музейна справа	розповісти про виверження вулкану Везувій у м. Помпеї	http://museum.wa.gov.au/pompeii2010/index.html https://zeroonestudio.com/pompeii/
2	Border Stories	2014	США	National Public Radio	Журналістика	розповісти про питання міграції, історії, економіки, культури на американсько-мексиканському кордоні через історії людей	https://www.npr.org/series/291397809/borderland-dispatches-from-the-u-s-mexico-boundary http://apps.npr.org/borderland/#_
3	Half the Sky	2009–2012	США	Nicholas Kristof, Sheryl WuDunn, Show of Force, Games for Change, PBS, Fugitive Films	Громадський активізм	звернути увагу громадськості на дискримінацію прав жінок у всьому світі	http://www.halfthekymovement.org/
4	Highrise	2009–2015	Канада	National Film Board of Canada, The New York Times, Massachusetts Institute of Technology's OpenDocLab	Документалістика	Звернути увагу громадськості, зокрема політиків, архітекторів, студентів, на проблеми життя у хмарочосах, у великих містах	http://highrise.nfb.ca/
5	Inside Disaster	2010–2011	Канада	PTV Productions	Документалістика	звернути увагу аудиторії на складнощі гуманітарної роботи, проблеми, які виникли після землетрусу на Гаїті	http://insidedisaster.com/haiti/
6	Jazztown	2016	США	Oregon Public Broadcasting, Oregon Historical Society	Журналістика	ознайомити аудиторію із золотою добою джазу у м. Портленді (1940-50-ті рр.)	https://www.opb.org/artsandlife/series/jazztown/
7	Localore	2012–2013	США	AIR, KUT, Prairie Public Broadcasting, WBEZ, TPT, KALW, KVNf, WGBH, WYSO, KCRW, KQED, Zeega	Журналістика	створити контент у взаємодії медіа та громадськості	http://localore.net/

Продовження Додатка 1							
№	Назва проекту	Рік публікації складників проекту	Країна виробництва	Організація (продюсери)	Сфера документального проекту	Спільна тема (ідея) для складників проекту	Посилання на проект (складники проекту) (станом на 02.10.2019)
8	Love Radio	2014	Нідерланди	Eefje Blankevoort, Anoeke Steketee	Документалістика	розповіді про геноцид у Руанді у 1994 році	http://www.loveradio-rwanda.org/episode/1/onair/intro
9	This is Rikers	2015	США	The Marshall Project, New York Magazine	Журналістика	розповіді про життя в'язнів та роботу співробітників в'язниці RikersIsland	https://www.themars hallproject.org/2015/06/28/this-is-rikers
10	Unprepared	2015	США	Oregon Public Broadcasting	Журналістика	звернути увагу жителів штату Орегон на необхідність підготовки до стихійних лих (землетрус, цунамі), які за прогнозами вчених ймовірно відбудуться у найближчі 50 років	https://www.opb.org/news/series/unprepared/ https://www.opb.org/television/programs/ofg/episodes/2701/
11	World without Oil	2007	США	Ken Eklund, San Jose	Громадський активізм	звернути увагу аудиторії на проблему вичерпання нафти	http://writerguy.com/wwo/metahome.htm

Характеристики моделей структур трансмедійних проєктів у журналістиці

Трансмедійні проєкти	Рівень складності проєкту	Вид зв'язку між складниками	Характеристики				
			Опис структури	Принцип об'єднання складників проєкту	Тривалість активної фази проєкту	Тип реалізації проєкту (за Дж. Лонгом)	Аспекти журналістики
Трансмедійні проєкти	Прості	паралельний	складається із завершених історій, які розвиваються паралельно у часі	тема	коротка, середня	стійкий, жувальний	повільна журналістика, плановані події, журналістика розслідування
		паралельно-послідовний	складається із завершених історій, які розвиваються паралельно та послідовно у часі	тема	коротка, середня	стійкий, жувальний	повільна журналістика, плановані події, журналістика розслідування
		послідовний	складається із завершених історій, які розвиваються послідовно у часі	тема	коротка, середня	стійкий, жувальний	повільна журналістика
	Комплексні	паралельний	складається на першому та другому рівні із завершених історій, які розвиваються паралельно у часі	на вищому рівні – тема або ідея; на нижчому рівні – тема	середня, довга	стійкий, гнучкий, жувальний	повільна журналістика, плановані події
		паралельно-послідовний	складається із завершених історій, які на першому рівні розвиваються послідовно у часі, на другому рівні – паралельно у часі (або навпаки)	на вищому рівні – тема або ідея; на нижчому рівні – тема	середня, довга	стійкий, гнучкий, жувальний	повільна журналістика, плановані події
		послідовний	складається на першому та другому рівні із завершених історій, які розвиваються послідовно у часі	на всіх рівнях – тема	середня, довга	стійкий, гнучкий, жувальний	повільна журналістика

References

1. Moloney, K.T. (2011), *Porting Transmedia Storytelling to Journalism*, Master's Thesis, Faculty of Social Science, University of Denver, 115 p.
2. Mattei, M. (2014/15), *Transmedia News. Un Approccio Per Affrontare la Svolta Digitale Nel Giornalismo Italiano*, Bachelor's Thesis, Politecnico di Milano, Scuola del Design, Design della Comunicazione, 203 p.
3. Gambarato, R.R. (2013), "Transmedia project design: theoretical and analytical considerations", *Baltic Screen Media Review*, vol. 1, pp. 81–100, available at: <http://publications.tlu.ee/index.php/bsmr/article/view/153> (accessed: 07 October 2019).
4. Gambarato, R.R. & Tárca, L.P.T. (2017), "Transmedia strategies in journalism. An analytical model for the news coverage of planned events", *Journalism Studies*, vol. 18, pp. 1381–1399, available at: https://www.academia.edu/21119984/Transmedia_Strategies_in_Journalism_An_analytical_model_for_the_news_coverage_of_planned_events (accessed: 07 October 2019).
5. Pernisa, Jr. C. (2010), "Jornalismo transmidiático ou multimídia?", *Revista Interin*, vol. 10, no. 2, pp. 2–10, available at: http://biblioteca.esec.pt/cdi/ebooks/docs/pernisa_junior_jornalismo.pdf (accessed: 07 October 2019).
6. Transmedia Storyteller (2019), "Types of transmedia", available at: <http://www.tstoryteller.com/transmediastorytelling/types-of-transmedia> (accessed: 07 October 2019).
7. Long, G. (2007), *Transmedia Storytelling: Business, Aesthetics, and Production at the Jim Henson Company*, Master's Thesis, Massachusetts Institute of Technology, 185 p.
8. Le Masurier, M. (2015), "What is slow journalism?", *Journalism Practice*, vol. 9 (2), pp. 138–152, available at: https://www.researchgate.net/publication/272005278_What_is_Slow_Journalism (accessed: 07 October 2019).
9. No Mimes LLC (2014), "Play", available at: <https://www.nomimes.com/play.php> (accessed: 07 October 2019).

Submitted on 10.10.2019